

Bogáthi magáról és Dávid Ferenczről.

A XVI-dik száz magyar költőiről alig tudunk valami bizonyosat. Benczédi Székely István, Thordai Benedek, Szekhárosi Horváth András élete ma is a mult homályában lappang. Tinódi Sebestyén és Balassi Bálint alig tudtak az elfeledés ködéből a legújabb korban kibontakozni. Mindezeknél mélységesebb sötétség borította el Erdély legnagyobb költőjének, a „Magyar Soltár“ megteremtőjének, Bogáthi Fazakas Miklósnak emlékét, kinek még nevével sincsenek tisztában a tudósok, s kit némelyek megtettek a saját maga fiának, mások legkitünőbb munkáit oda ajándékozták egyik tanítványának, hogy e kölcsön vett babérral is a hatalmas Pécsi Simonnak homlokát díszítsék . . .

A „Keresztény Magvető“ idej 1-ső és 3-dik füzetében látott napvilágot az első komolyabb kísérlet a végre, hogy az első „Magyar Soltár“ szorosabb kapcsolatba hozassék a költő életével. Akkor még föltevésekkel kellett megmagyarázni a Bogáthira 1582-ben lesújtó tragoédiát, mely elsöpörte hű bajtársát, a Dávid Ferencz fiát s ő neki is két évi halál-félelmes bujdosásába, sőt csaknem életébe került. E csapás kizavarta a költőt a gerendi kastély esendéből, hol a zsoltárok magyarra alkotásában már szépen előhaladt; de annál jobban ösztönözte azután a benne Pécsen feltámadt kínzó honvágy, hogy a megkezdett nagy munka befejezésével erdélyi pártfogóinak kegyét tovább is kiérdemelje.

Legújabbán váratlanul oly bizonyítékok kerültek elő magának Bogáthinak kezéből, melyek a történeti valónak színét öntik el az eddigi kétes becsű föltevéseken. E hiteles történeti adatok világot derítenek a Dávid Ferencz családja és Bogáthi közt fennállt bensőbb kapcsolatra. A Dávid Ferencz pártján álló költő nemcsak ennek vejjével, Trauznerrel, élt szorosabb összeköttetésben. Részvétellel emlékszik meg naplójában Dávid Ferencz elítéltetéséről és meg akarja őrizni emlékében halála napját, mely nov. 7. az ő értesülése szerint. Jól ismeri még a Dávid sirját is, melyről a Szamosköziénél

pontosabb adatot jegyez föl. A Dávid bukására történt hívek üldözését („az ember Jézus imádásának új dogmája miatt“) sajnálkozva, sőt gúnyosan „O tempora!“ felkiáltással említi. Fájdalmas részvétellel emlékezik meg Dávid Ferencz nagy tehetségű fiának kimultáról is, ki 1582 márcz. 27. vagy 28-dik napján d. e. 9 és 10 óra között halt el a benne bízó jóknak nagy gyászára, sőt rémült megdöbbenésére.

Több más fontos, de részben ismert adaton kívül, megbecsülhetetlenek a Bogáthi családjáról szóló, itt alább bemutatott följegyzések is. Ime kellő világításban áll ma előttünk az a költő, kinek szellemi alakját eleddig csak körvonalalaiban sem ismerhettük eléggé; életének földértésén pedig egy félszázad óta mindhiában fáradoztak. Most megtudjuk saját magától honát, születését, származását, élte legfontosabb éveiben való lakhelyeit; megismerjük barátjait, rokonnait, nejét és gyermekeit. S látni fogjuk a renaissance ez elkésett hatalmas alakjánál, mint nyilatkozik meg a görög, latin és héber klasszikus ó-kor iránti rajongó lelkesedés még ifjúkori szerelmi viszonyának szövésében és utóbb gyermekeinek elnevezésében is. Valóban köszönetet érdemel Kelemen Lajos buzgó hitfelünk, kinek figyelmét legelőbb felköltötték e becses följegyzések s nem kisebb köszönetet és elismerést érdemel a derék történetbúvár is, kinek fáradhatatlan és szerencsés kutatásai már eddig is számos érdekes adattal gazdagították egyháztörténetünket. Ime itt szóljon ő maga legújabb fölfedezéséről!

I.

Bogáthi Fazekas Miklós naptári följegyzései.

Kelemen Lajos tanárjelölt urnak köszönhetem, hogy Bogáthi Fazekas Miklós, XVI. századbéli kiváló egyházi és világi énekköltő és jeles egyházi író életéről olyan adatokhoz jutottam, a melyek a nevezettnek meglehetősen ismeretlen életviszonyait több oldalról megvilágítják és azonfelül még azért is igen becsesek, mert magától Bogáthitól származnak. Kelemen úr szíves volt felhívni figyelmemet egy, az Erdélyi Muzéum-Egylet könyvtárában levő s 1551-ben Wittenbergben kiadott Eber-féle „Calendarium historicum“-ra, mely 1553-ban Joannes Literatus kolozsmonostori nótáriusé volt és a melyben Kolozsvár reformálására és Dávid Ferencz halálára vonatkozó érdekes feljegyzések is találhatók.

A naptár átvizsgálása után arról győződtem meg, hogy az egykor